

Regeringens proposition

2000/01:91

Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen

Prop.
2000/01:91

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 mars 2001

Göran Persson

Thomas Bodström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att punkten 2 i övergångsbestämmelserna till polisdatalagen (1998:622) ändras med innebörden att övergångstiden under vilken register i polisens verksamhet får föras med stöd av Datainspektionens tillstånd förlängs till utgången av år 2003. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2001.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Förslag till lag om ändring i polisdatalagen (1998:622)	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Bakgrund	5
4.1	Nuvarande ordning.....	5
4.2	Polisdatautredningen.....	6
5	Register som förs med stöd av övergångsbestämmelserna	6
5.1	Allmänna spaningsregistret.....	6
5.2	Andra register.....	7
6	Tiden i övergångsbestämmelsen flyttas fram.....	8
7	Kostnader.....	10
Bilaga 1	Promemorians lagförslag.....	11
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser	12
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag.....	13
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	14
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2001	15

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i polisdatalagen (1998:622).

2 Förslag till lag om ändring i polisdatalagen (1998:622)

Härigenom föreskrivs att punkten 2 övergångsbestämmelserna till polisdatalagen (1998:622) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. För de personregister som den 24 oktober 1998 förs med Datainspektionens tillstånd gäller bestämmelserna i datalagen (1973:289) till och med den 30 september 2001. För ett sådant register skall dock 6–8 §§ gälla från ikraftträdandet.

Föreslagen lydelse

2. För de personregister som den 24 oktober 1998 förs med Datainspektionens tillstånd gäller bestämmelserna i datalagen (1973:289) till och med den 31 december 2003. För ett sådant register skall dock 6–8 §§ gälla från ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

3 Ärendet och dess beredning

Polisdatautredningen (Ju 2000:01, dir. 1999:99), som har i uppdrag att följa den nya polisregisterlagstiftningen, har till Justitiedepartementet kommit in med en skrivelse (dnr Ju 2000/5649). I skrivelsen föreslås att regeringen tar initiativ till en ändring av övergångsbestämmelserna till polisdatalagen, så att de register som polisen i dag för med tillstånd av Datainspektionen får fortsätta att föras med stöd av tillstånden till utgången av år 2003. Med anledning av skrivelsen har en promemoria upprättats i Justitiedepartementet. I promemorian föreslås en ändring av övergångsbestämmelserna till polisdatalagen (1998:622). Regeringen behandlar i detta ärende det förslag som läggs fram i promemorian. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju 2000/5649).

Regeringen beslutade den 1 mars 2001 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

4 Bakgrund

4.1 Nuvarande ordning

Polisens möjligheter att föra kriminal- och polisregister reglerades tidigare i huvudsak genom bestämmelser i lagen (1963:197) om allmänt kriminalregister och lagen (1965:94) om polisregister m.m. Vissa polisregister fördes också med stöd av Datainspektionens tillstånd enligt datalagen (1973:289).

Sedan den 1 april 1999 gäller en lag om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, polisdatalagen (1998:622). Polisdatalagen bygger på personuppgiftslagen (1998:204) och innehåller de särregler som ansetts nödvändiga i polisens verksamhet. Enligt punkten 2 övergångsbestämmelserna till polisdatalagen får de register som förs med stöd av Datainspektionens tillstånd enligt datalagen föras till och med den 30 september 2001. Därefter skall de föras med stöd av polisdatalagen.

I polisens verksamhet förs i dag ett flertal olika typer av register. En del av dem regleras särskilt i polisdatalagen. Detta gäller t.ex. fingeravtrycks- och signalementsregistren samt SÄPO-registret. I andra register, såsom kommunikationscentralernas system (KC-systemet) sker behandlingen av personuppgifterna med stöd av bestämmelserna i personuppgiftslagen och de allmänna bestämmelserna i polisdatalagen. Ett antal register förs dock i dag enligt övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen eller polisdatalagen med stöd av Datainspektionens tillstånd. För dessa register gäller därför fortfarande datalagen. Exempel på sådana register är passregistret, beslags- och analysregistren och det allmänna spaningsregistret (ASP).

Därtill kommer att vissa register, såsom digitalt referensbibliotek över barnpornografiska framställningar, förs med stöd av regeringsbeslut.

Eftersom dessa register inte förs med stöd av Datainspektionens tillstånd omfattas de inte av övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen eller polisdatalagen. Det är därför redan i dag bestämmelserna i personuppgiftslagen och polisdatalagen som är tillämpliga på behandlingen av personuppgifter i dessa register.

4.2 Polisdatautredningen

Polisdatautredningen har i uppdrag att följa genomförandet av den nya polisregisterlagstiftningen. Utredningen skall analysera konsekvenserna av den nya regleringen av polisens rätt att behandla personuppgifter automatiserat. En särskild analys skall göras av de samlade konsekvenserna från integritetssynpunkt av lagstiftningen på området. I uppdraget ingår också att inventera de register som förs inom polisen med stöd av personuppgiftslagen och polisdatalagen samt, övergångsvis, med stöd av Datainspektionens tillstånd. Utredningen skall på grundval av inventeringen överväga om fler register än i dag bör regleras särskilt i lagstiftningen och i så fall lägga fram förslag till sådana regleringar. I övrigt skall utredningen peka på eventuella reformbehov. Uppdraget skall redovisas slutligt senast vid utgången av år 2001.

Som tidigare har nämnts har Polisdatautredningen till Justitiedepartementet kommit in med en skrivelse (Ju 2000/5649). I skrivelsen föreslås att regeringen tar initiativ till en ändring av övergångsbestämmelserna till polisdatalagen, så att de register som polisen i dag för med tillstånd av Datainspektionen får fortsätta att föras med stöd av sådana till utgången av år 2003.

5 Register som förs med stöd av övergångsbestämmelserna

5.1 Allmänna spaningsregistret

Det allmänna spaningsregistret (ASP) förs centralt av Rikspolisstyrelsen med tillstånd av Datainspektionen enligt ett beslut meddelat den 18 maj 1977. Registret förs i dag med stöd av övergångsbestämmelserna till polisdatalagen. Registret har enligt sin ändamålsbeskrivning till syfte att lagra och systematisera uppgifter med anknytning till misstänkt eller konstaterad brottslighet för att användas i polisens spanings- och brottsutredningsverksamhet. Den ändamålsbeskrivning för ASP som gäller enligt tillståndet sammanfaller i stort med den definition av kriminalunderrättelseverksamhet som anges i 3 § polisdatalagen. Med underrättelseverksamhet avses enligt definitionen i 3 § polisdatalagen polisverksamhet som består i att samlas, bearbeta och analysera information för att klarlägga om brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas och som inte utgör förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken. Enligt 17 § polisdatalagen får kriminalunderrättelseregister föras endast för att ge underlag för beslut om särskilda undersökningar avseende allvarlig brottslig verksamhet eller för att

underlätta tillgången till allmänna uppgifter med anknytning till underrättelseverksamhet. Det allmänna spaningsregistret får anses utgöra ett kriminalunderrättelseregister i polisdatalagens mening, varför behandling av personuppgifter efter den 30 september 2001 skall ske i enlighet med 17 – 21 §§ polisdatalagen.

Enligt 19 § första stycket polisdatalagen får ett kriminalunderrättelseregister innehålla uppgifter som kan hänföras till en enskild person endast om uppgifterna ger anledning att anta att allvarlig brottslig verksamhet har utövats eller kan komma att utövas. Därutöver skall den som avses med uppgifterna skäligen kunna misstänkas för att ha utövat eller komma att utöva den allvarliga brottsliga verksamheten. Med allvarlig brottslig verksamhet avses brott för vilket är föreskrivet fängelse i två år eller däröver (3 § polisdatalagen). Det innebär att uppgifter som rör misstanke om t.ex. misshandel, stöld och bedrägeri får behandlas. I dag behandlas emellertid i ASP även uppgifter om andra brott, t.ex. snatteri och skadegörelse.

I ASP finns även särskilda uppgifter om synnerligen allvarligt brottsbelastade personer och om yrkeskriminella personer. Dessa s.k. markeringar har ingen motsvarighet i polisdatalagens bestämmelser.

I ASP registreras en person om det finns en misstanke mot honom eller henne om ett visst brott eller en viss form av brottslighet. Styrkan på misstanken för att registrering skall få ske i ASP torde vara lägre än polisdatalagens krav.

5.2 Andra register

Som tidigare har nämnts för polisen i dag utöver ASP ett flertal register med Datainspektionens tillstånd. I en del av dem sker behandlingen av personuppgifter för att förebygga brott, för att övervaka den allmänna ordningen och säkerheten eller för att bedriva spaning och utredning i fråga om brott. Exempel på sådana register är Interpolregistret och Rationell anmälningsrutin (RAR). Ändamålet med Interpolregistret är att återfinna ärenden i en aktsamling vid Rikspolisstyrelsens Interpolsektion. Registret får förutom administrativa uppgifter innehålla uppgifter om ärendetyp, land, personnummer, nationalitet, fordon, kontonummer, nummer på legitimationshandling, indikativ (begrepp för att ange förfalskningstyp) samt åtgärd. Ändamålet med RAR är att tillhandahålla uppgifter rörande brottsanmälningar som behövs och för att i enlighet med lag eller förordning lämna uppgifter till annan myndighet. Ändamålet är också att tillhandahålla uppgifter för polismyndighets ärenden, lämna underlag för samordning, bevakning, planering och uppföljning av verksamheten, utgöra underlag för produktion av statistik samt utgöra myndighetens kriminaldiarium. Eftersom behandlingen av personuppgifter i dessa register är en sådan behandling som avses i 1 § polisdatalagen omfattas dessa register liksom ASP av övergångsbestämmelserna till polisdatalagen. Dessa register skall därför i likhet med ASP efter den 30 september 2001 föras med stöd av polisdatalagen.

6 Tiden i övergångsbestämmelsen flyttas fram

Regeringens förslag: Övergångstiden under vilken register i polisens verksamhet får föras med stöd av Datainspektionens tillstånd enligt punkten 2 i övergångsbestämmelserna till polisdatalagen förlängs till utgången av år 2003.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Datainspektionen* har anfört att tillämpningsområdet för övergångsbestämmelserna bör klargöras. *Hovrätten för Nedre Norrland* har velat fästa uppmärksamheten på frågan om datalagens eller personuppgiftslagens överklagandebestämmelser är avsedda att tillämpas efter den 30 september 2001. I övrigt har remissinstanserna tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I polisdatalagens bestämmelser om behandling av personuppgifter i kriminalunderrättelseverksamhet har det fastställts gränser för registrering av förspanings- och underrättelseuppgifter. En del av den information som för närvarande registreras i bl.a. det allmänna spaningsregistret (ASP) uppfyller kraven för registrering i kriminalunderrättelseregister medan andra uppgifter sannolikt faller utanför regleringen. Behandlingen av personuppgifter i ASP skulle alltså behöva begränsas i icke oväsentliga delar om den skall ske i enlighet med bestämmelserna i polisdatalagen.

Polisdatautredningen anför i skrivelsen att de frågor som är förknippade med ASP utgör en viktig del i utredningsuppdraget. Utredningen anser det vara omöjligt att analysera behandlingen av personuppgifter i ASP separat från den behandling som förekommer i andra polisregister. Utredningen anser vidare att det inte är lämpligt att utforma några särbestämmelser enbart för behandlingen i ASP. De ställningstaganden som i så fall skulle behöva göras skulle bli styrande för regleringen av andra register utan att dessa kunnat analyseras på ett tillfredsställande sätt. Utredningen menar därför att all behandling av personuppgifter som förekommer inom polisen och som omfattas av utredningsuppdraget skall övervägas i ett sammanhang och att redovisning skall ske i ett enda betänkande.

Rikspolisstyrelsen har i olika sammanhang framhållit att behovet av ASP är mycket stort. Behovet av ASP skall ses mot bakgrund av att all brottsutredande, brottsförebyggande och spanande verksamhet bygger på kunskap och kändedom om tidigare brottsbelastade personers brottsliga verksamhet, brottsobjekt, tillvägagångssätt, geografiska brottsområde, umgänge med andra brottsbelastade personer och transportmedel. Vidare har styrelsen anfört att det för utrycknings- och trafikverksamheten är av vikt att snabbt få besked om en person när ett ingripande är aktuellt, t.ex. om personen är farlig och vilka typer av brott personen tidigare är misstänkt för. Det har också anförts att ASP är av stor betydelse för närpolisens arbete mot vardagsbrottsligheten, bl.a. för den nödvändiga kunskapen om vilka kända brottslingar som bor eller vistas inom närpolisområdet.

Regeringen instämmer i Polisdatautredningens bedömning att frågan om en reglering av ASP inte bör skiljas från de övriga lagstiftningsfrågor

som utredningen har att ta ställning till och således att de frågor som omfattas av utredningens uppdrag bör övervägas i ett sammanhang.

De eventuella lagändringar som Polisdatautredningens betänkande kan komma att resultera i kan inte träda i kraft förrän under 2003. I avvaktan på dessa eventuella lagändringar bör enligt regeringens bedömning polisen även i fortsättningen få föra de register som nu förs med Datainspektionens tidigare meddelade tillstånd enligt övergångsbestämmelserna till polisdatalagen. Remissinstanserna har inte heller haft något att invända mot det.

Fråga uppstår då vilka författningsändringar som krävs. Personuppgiftslagen innehåller generella bestämmelser för behandling av personuppgifter. Polisdatalagen innehåller de särbestämmelser som är nödvändiga för polisverksamheten. Av 2 § personuppgiftslagen följer att avvikande bestämmelser i annan lag eller förordning har företräde framför bestämmelser i personuppgiftslagen. Avvikande bestämmelser i polisdatalagen gäller därför framför bestämmelser i personuppgiftslagen. Detta gäller även i förhållande till övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen.

En lämplig ordning för att åstadkomma en förlängning av den tid under vilken polisen får föra de nu aktuella registren med stöd av Datainspektionens tidigare meddelade tillstånd är därför att ändra övergångsbestämmelserna till polisdatalagen. På så sätt kommer dessa, utan hinder av vad som anges i övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen, att tillämpas på de register som i polisens verksamhet förs enligt övergångsbestämmelserna till polisdatalagen med stöd av Datainspektionens tidigare meddelade tillstånd. Andra register som polisen för med stöd av Datainspektionens tillstånd kommer däremot enligt punkten 2 i övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen att efter den 30 september 2001 få föras med stöd av personuppgiftslagen.

Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen bör därmed enligt regeringens bedömning ändras på så sätt att tidpunkten då de av Datainspektionen meddelade tillstånden med stöd av datalagen skall upphöra att gälla, flyttas fram. Övergångstiden bör lämpligen förlängas till utgången av år 2003 i enlighet med utredningens förslag och med hänsyn till att utredningens översyn av ASP och av övriga register som förs med stöd av Datainspektionens tillstånd fortfarande pågår. Vidare skall beaktas att sedan utredningens översyn har avslutats och förslag överlämnats, utrymme måste lämnas för beredning av förslagen och riksdagsbehandling.

Det förhållandet att registren skall föras med stöd av Datainspektionens tillstånd innebär att datalagen även efter den 30 september 2001 gäller i fråga om dessa register. Därmed gäller alla bestämmelser i datalagen för dessa register, däribland bestämmelserna om överklagande.

Enligt artikel 3 punkten 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (det s.k. dataskyddsdirektivet) gäller direktivet inte för sådan behandling av personuppgifter som utgör ett led i en verksamhet som inte omfattas av gemenskapsrätten, exempelvis sådan verksamhet som avses i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen, och inte

under några omständigheter behandlingar som rör allmän säkerhet, försvar, statens säkerhet och statens verksamhet på straffrättens område. Den verksamhet som de nu aktuella registren förs i omfattas alltså inte av tillämpningsområdet för dataskyddsdirektivet. Regeringens förslag är därför förenligt med bestämmelserna i direktivet.

7 Kostnader

Förslaget innebär inte några ökade kostnader jämfört med i dag.

Promemorians lagförslag

Prop. 2000/01:91
Bilaga 1

Häri genom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till polisdatalagen (1998:622) skall ha följande lydelse.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
2. För de personregister som den 24 oktober 1998 förs med Datainspektionens tillstånd gäller bestämmelserna i datalagen (1973:289) till och med den *31 december 2003*. För ett sådant register skall dock 6–8 §§ gälla från ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

Förteckning över remissinstanser

Prop. 2000/01:91
Bilaga 2

Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Datainspektionen, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Hovrätten för Nedre Norrland, Kammarrätten i Jönköping, Sveriges advokatsamfund och Riksarkivet.

Förslag till lag om ändring i polisdatalagen (1998:622)

Härigenom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till polisdatalagen (1998:622) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.	
2. För de personregister som den 24 oktober 1998 förs med Datainspektionens tillstånd gäller bestämmelserna i datalagen (1973:289) till och med den 30 september 2001. För ett sådant register skall dock 6–8 §§ gälla från ikraftträdandet.	2. För de personregister som den 24 oktober 1998 förs med Datainspektionens tillstånd gäller bestämmelserna i datalagen (1973:289) till och med den 31 december 2003. För ett sådant register skall dock 6–8 §§ gälla från ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

Lagrådets yttrande

Prop. 2000/01:91
Bilaga 4

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2001-03-06

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 1 mars 2001 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i polisdatlagen (1998:622).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunnige Tord Pettersson.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Thalén,
Sahlin, Engqvist, Larsson, Lejon, Lövdén, Bodström

Föredragande: statsrådet Bodström

Regeringen beslutar proposition 2000/01:91 Övergångsbestämmelserna
till polisdatalagen